

УДК 379.851

Автенюк Марина Вікторівна

Мельничук Анатолій Леонідович,
кандидат географічних наук, доцент

Київський національний університет імені
Тараса Шевченка, м. Київ, Україна
Київський національний університет імені
Тараса Шевченка, м. Київ, Україна,
e-mail: marinavtenyuk@gmail.com

РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЯК ПЕРЕДУМОВА РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ НА МИКОЛАЇЩИНІ

Основна мета статті – на основі дослідження рекреаційного потенціалу Миколаївської області визначити проблеми та шляхи поліпшення розвитку туристичної галузі, зокрема на прикладі Вознесенського району.

Методика. В статті були використані такі методи дослідження: картографічний, історичний, статистичний, літературний, метод аналізу.

Результати. Розглянуто сучасний стан туристичної галузі Миколаївської області і перспективи розвитку туризму в одному з її регіонів, а саме Вознесенському. Досліджено туристичні об'єкти району. Розроблено туристичний маршрут.

Наукова новизна. Визначено проблеми розвитку туристичної галузі регіону, а також розроблено новий туристичний маршрут.

Практична значимість. Приведені рекомендації щодо розвитку туристичної галузі Миколаївщини і зокрема Вознесенського району.

Ключові слова: туризм, пізнавальний туризм, краєзнавчий туризм, рекреаційний потенціал.

УДК 379.851

Автенюк Марина Викторовна

Мельничук Анатолій Леонідович,
кандидат географических наук, доцент

Киевский национальный университет имени
Тараса Шевченко, г. Киев, Украина
Киевский национальный университет имени
Тараса Шевченко, Киев, Украина,
e-mail: marinavtenyuk@gmail.com

РЕКРЕАЦИОННЫЙ ПОТЕНЦИАЛ НИКОЛАЕВСКОЙ ОБЛАСТИ КАК ПРЕДПОСЫЛ РАЗВИТИЯ ТУРИСТИЧЕСКОГО БИЗНЕСА НА НИКОЛАЕВЩИНЕ

Основная цель статьи - на основе исследования рекреационного потенциала Николаевской области определить проблемы и пути улучшения развития туристической отрасли, в частности на примере Вознесенского района.

Методика. В статье были использованы следующие методы исследования: картографический, исторический, статистический, литературный, метод анализа.

Результаты. Рассмотрены современное состояние туристической отрасли Николаевской области и перспективы развития туризма в одном из ее регионов, а именно Вознесенском. Исследованы туристические объекты района. Разработан туристический маршрут.

Научная новизна. Определены проблемы развития туристической отрасли региона, а также разработан новый туристический маршрут.

Практическая значимость. Приведены рекомендации по развитию туристической отрасли Николаевщины и в частности Вознесенского района.

Ключевые слова: туризм, познавательный туризм, краеведческий туризм, рекреационный потенциал.

Avteniuk Maryna Victorivna

Taras Shevchenko National University of
Kyiv, Kyiv, Ukraine

Melnychuk Anatoliy Leonidovych,
Candidate of Geographical Sciences,
Associate Professor

Taras Shevchenko National University of
Kyiv, Kyiv, Ukraine,
e-mail: marinavtenyuk@gmail.com

MYKOLAIV OBLAST RECREATIONAL POTENTIAL AS A PREMISE OF THE TOURIST BUSSINESS'S DEVELOPMENT IN MYKOLAIV REGION.

The main purpose of the article is – on the basis of the research of Mykolaiv oblast recreational potential to define problems and ways of improvement of tourist industry, in particular on the example of Voznesensky district.

Methods. The following research methods were used in the article: cartographic, historical, statistical, literary, analysis method.

Results. The current state of tourist industry of Mykolaiv region and perspectives of tourism development in one of its regions, namely Voznesensky is considered. The tourist object of the district are investigated. A tourist route has been developed.

Scientific novelty. The problems of development of the tourist industry of the region are determined, and also the tourist route has been developed.

Practical significance. The recommendations for the tourist industry of Mykolaiv region and in particular Voznesensky region are given.

Key words: tourism, cognitive tourism, enlightening tourism, recreational potential.

Постановка проблеми. Значення туристичного бізнесу постійно зростає. Це пов'язано із тим, що туризм набирає все більшого значення для міжнародних зв'язків, є стимулом для пожвавлення економічного стану країн й окремих регіонів. Міжнародний туризм є постійним джерелом для поповнення валютних надходжень і державного бюджету. Туризм виступає стабілізатором налагодження та укріплення стосунків між країнами, дійовим чинником підвищення престижу країни в міжнародному співтоваристві, ділових колах.

Впродовж останньої чверті XX ст. – першої половини XXI ст. туризм став однією з провідних галузей світової економіки. Його потенційний вплив на соціально-економічний розвиток світу, докілья та людей набуває таких масштабів що можна говорити про «туристичну революцію».

За даними Всесвітньої туристичної організації (ВТО) у 2018 р. чисельність іноземних туристів склала 1326 млн., а доходи від туризму – 1340 млрд. доларів [6]. Згідно з прогнозами експертів ВТО, обсяги міжнародного туризму зростатимуть щороку в середньому на 4%. У 2020 р. прогнозується 1561 млн. учасників міжнародних подорожей. Доходи ж від туризму за цей період мають збільшитись у 4 рази. Якщо ж до результатів міжнародного туризму додати ще й обсяги внутрішнього туризму, то показники зростуть щонайменше втричі. Це дозволяє говорити про туризм як пріоритетну галузь світового господарства XXI ст.

Сучасний розвиток туризму в Миколаївській області є складовою туристичного бізнесу України і світу в цілому. Миколаївська область має

низку невикористаних рекреаційних та туристичних ресурси. Їх потенціал формують і морське узбережжя, і чисте навколишнє середовище, і багата культурна та історична спадщина. А отже, туристичний бізнес є перспективною галуззю Миколаївської області Але кількість туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності за період 2000 -2017 роки, скоротилася з 34536 осіб до 11805 осіб, а саме в 2,9 рази [3]. Що стосується іноземного туризму, то тут спостерігається стале негативне сальдо. Кількість туристів-громадян України, які виїжджали за кордон, перевищує кількість іноземних туристів, що відвідало Миколаївський регіон. З усього вище сказаного витікає, що населення області недоотримує послуги стосовно відновлення свого здоров'я, відпочинку, духовного збагачення, трудові ресурси – значну частину робочих місць, а обласний бюджет - достатньо значної суми грошових надходжень.

Роки	Кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами ¹	Із загальної кількості туристів:		
		іноземні туристи	туристи-громадяни України, які виїжджали за кордон	внутрішні туристи
2000	34536	4640	556	29340
2001	60414	7370	922	52122
2002	62990	9020	1266	52704
2003	84882	11312	1518	72052
2004	61355	11896	2572	46887
2005	53802	8282	3188	42332
2006	48689	4134	5508	39047
2007	58082	6422	6860	44800
2008	54271	5156	7935	41180
2009	33147	3415	6782	22950
2010	35929	4762	7151	24016
2011	27934	3973	8479	15482
2012	20375	4179	9290	6906
2013	19003	5108	9362	4533
2014	9148	—	7582	1566
2015	7464	—	6631	833
2016	9023	—	8369	654
2017	11805	9	10994	802

¹ У 2000–2010рр. інформація наведена за даними управління молоді та спорту облдержадміністрації, починаючи з 2011р. – за даними форми державного статистичного спостереження № 1-туризм (річна) «Звіт про туристичну діяльність».

Рис. 1. Туристичні потоки (Миколаївська область)

Важливими факторами розвитку туристичної галузі Миколаївської області на сучасному етапі є її природно-рекреаційний та історико-культурний потенціал.

Поза межами області відомі чорноморські курорти Коблево, Очаків, Рибаківка, регіональний ландшафтний парк «Гранітно-степове Побужжя», регіональний ландшафтний парк «Кінбурнська коса», заповідник «Сланецький степ», національний історико-археологічний заповідник «Ольвія», але значна площа Миколаївської області все ще залишається «білою плямою» не лише для іногородніх туристів, але й для мешканців області [5].

Щоб позбутися цих самих «білих плям» розпочинати необхідно з популяризації краєзнавчого туризму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: Суспільно-географічні дослідження рекреаційної діяльності в Україні проводили такі вчені, О.О. Бейдик, Ф.Д. Заставний, М.Д. Пістун, В.П. Руденко, О.І. Шаблій, та ін. Допоміжним матеріалом для виконання наукових досліджень виступають тематичні сайти internet-ресурсів.

Ціль статті полягає в аналізі сучасного стану туристичної галузі Миколаївщини та пропозицій з його удосконалення.

Виклад основного матеріал: Миколаївщина – то є рідний край для мене та багатьох моїх співвітчизників, а Вознесенщина – то є маловідома перлина мого краю.

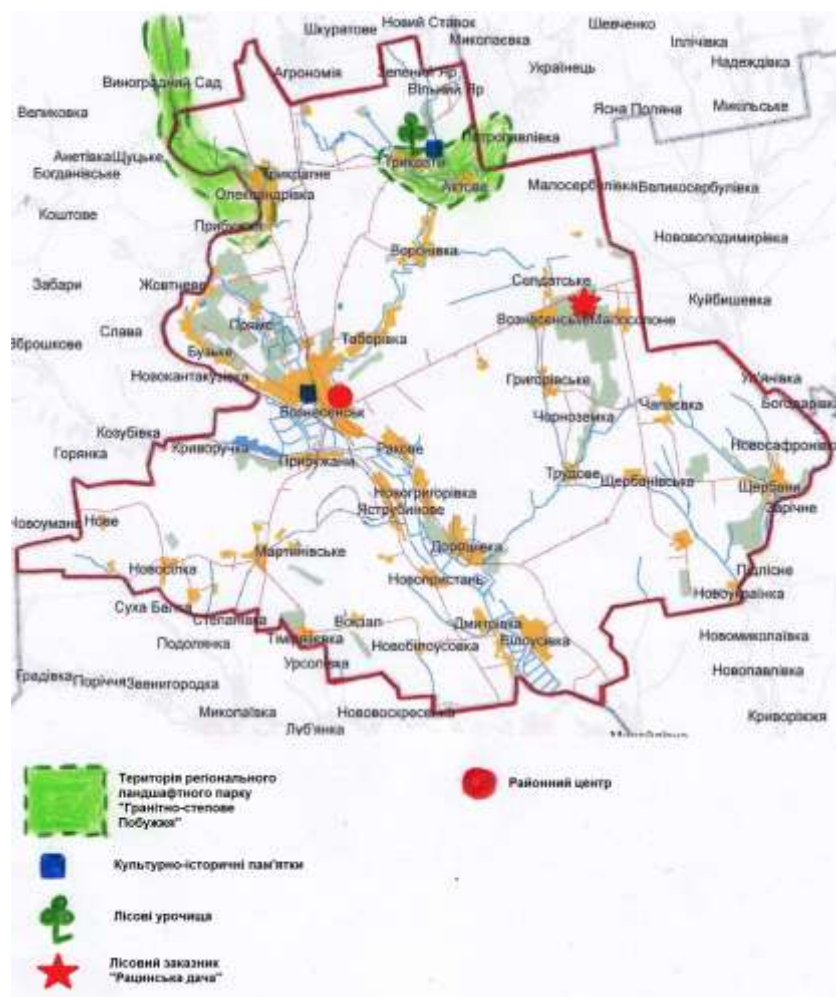

Рис. 2. Рекреаційно-туристичні об'єкти Вознесенщини

Вознесенський район розташований у центральній частині Миколаївської області. Районним центром є місто Вознесенськ. Цей район є справжньою знахідкою для розвитку туризму. Тут розміщена одна із найстаріших ділянок суші Європи – регіонально-ландшафтний парк «Гранітно-степове Побужжя». У межах парку розташована низка природоохоронних об'єктів, які були створені до організації ландшафтного

парку. Це геологічні пам'ятки природи «Протичанська скеля» та «Турецький стіл», іхтіологічний заказник «Південнобузький», ботанічна пам'ятка природи «Гирло річки Бакшала», заповідне урочище «Лівобережжя».

З метою розвитку і популяризації пізнавального та краєзнавчого туризму був розроблений одноступінний маршрут м. Вознесенськ - с. Актове - с. Трикрати. Першочергово цей туристичний маршрут орієнтується на жителів області, зокрема молодь та школярів, але також він буде цікавий для справжніх поціновувачів історії та природи.

Перша зупинка пропонується у місті Вознесенськ з відвідуванням місцевого історико-краєзнавчого музею та парку імені Островського.

Історико-краєзнавчий музей міста Вознесенська зовні досить традиційний і на перший погляд практично ні чим не виділяється серед подібних провінційних музеїв України. Експозиції музею знайомлять відвідувача з цікавою і насиченою історією міста і краю від самого його заснування до новітнього часу. Спочатку Вознесенську передрікає доля великого адміністративного центру на півдні імперії. Місто навіть був якийсь час центром Вознесенського намісництва. Але лідерські позиції відійшли з часом до Миколаєва та Одеси, а місто стало невеликим містом Ольвіопольського повіту. Вознесенськ став центром управління військовими поселеннями Новоросійського краю, жителі яких займалися сільським господарством і одночасно несли військову службу. У період революції та громадянської війни, Вознесенськ як опорний пункт, кілька разів переходив з рук в руки: більшовиків, білих і військ УНР. Про великі і малі події складної і цікавої історії міста вам розкажуть експозиції музею.

В фондах музею зберігається понад 2000 експонатів, що розміщені в 7 залах. В музеї зібрано матеріали, які розповідають про історичне минуле міста та району, починаючи з найдавніших часів – періоду заселення краю та заснування міста.

Парк ім. Островського. Парк заснований в 1837 р. та є архітектурною пам'яткою України. В парку знаходиться найвидатніша пам'ятка міста – Царська ротонда. Вона споруджена у Вознесенську в 1837 р. до візиту імператора Миколи I. Являє собою альтанку з 8 колонами, що підтримують сферичний купол. Царська ротонда стоїть на центральній алеї парку. Вона настільки популярна, що більшість жителів сусідніх областей знають про місто Вознесенськ саме завдяки їй. У місті сформувалася традиція: всі молоді пари проводять весільну фотосесію біля альтанки. На терасах навколо ротонди часто проводяться офіційні урочистості з нагоди великих державних та інших свят, концерти, мітинги та багато різних суспільних подій. Поруч з нею встановлено пам'ятник письменнику А. Островському. Навколо альтанки розташовані три концентричних кола терас. Парк є улюбленим місцем відпочинку жителів і гостей міста.

Наступним планується відвідування села Актове. Біля села Актове, розташований Актівський каньйон, також відомий як Долина диявола або Малий Крим. Глибина каньйону досягає 40-50 м, площа – понад 250 га.

Через каньйон проходить долина річки Мертвовід. Річка тече однією з найстаріших ділянок суходолу Євразії, сформованій з вулканічних порід поверхні Українського кристалічного щита, що простягнувся з північного заходу до південного сходу через усю територію України. Ця місцевість не занурювалася в морські глибини протягом 60 мільйонів років. У середній течії річки (в районі сіл Актове, Трикрати та біля міста Вознесенська) спостерігаються виходи архейсько-протерозойських гранітів (граніт, граніт зі включеннями біотиту й гранату тощо). Тисячоліттями пробиваючи свою дорогу в гранітах кристалічного щита, Мертвовід утворив серед могутніх стрімких, заввишки 40-50 м стін каньйонів річище з водоспадами.

Складний рельєф місцевості не дає можливості сплаву по річці, але каньйон надзвичайно привабливий для шанувальників екстриму, скелелазів і альпіністів.

Завдяки крутим скелястим схилам на Мертвоводі місцями ще збереглися прадавні природні ділянки з швидкоплинною водою й заростями лепехи. Місцева флора налічує близько 900 видів рослин, 26 з яких занесені до Червоної книги України, 4 - до Європейського Червоного списку. У каньйоні Мертвоводу поблизу села Актове розташований головний прихисток генофонду вузьколокального ендеміка родини гвоздикових — мерингії бузької (*Moehringia hypanica*); на лівому березі Мертвоводу знайдено вид папоротей (*Asplenium x alternifolium*), єдине місце зростання якого у Степовій зоні України підлягає охороні й подальшим дослідженням.

Активський каньйон являє собою унікальний комплекс лісової та водної екосистем з ансамблем скель та гранітних валунів. Єдиний в Європі, який за своїми геолого–ландшафтними показниками в мініатюрі з величезною точністю нагадує знамениті каньйони Північної Америки.

Остання зупинка пропонується у селі Трикрати з відвідуванням однойменного лісу.

Трикратський ліс – є справжнім багатством посушливого південного степу, який починається відразу ж за селом Трикрати, розташований на півночі Вознесенського району, поблизу річки Мертвовід. Закладка лісу в цих місцях пов'язана з ім'ям Віктора Петровича Скаржинського – одного з піонерів і пропагандистів степового і полезахисного лісорозведення на півдні України [2]. На початку XIX сторіччя він розбив у маєтку «Трикрати» недалеко від Вознесенська сад, дендрарій, організував лісові розсадники. З роками ліс розрісся, змужнів. Складається Трикратський ліс з двох урочищ – «Лабіринт» і «Василева пасіка». Обидва вони охороняються законом, а з 1972 року отримали категорію державних заповідних урочищ.

«Лабіринт» і «Василева пасіка» мають особливе ґрунто- та водозахисне значення, служать місцем проживання багатьох тварин. Нещодавно ця територія увійшла до складу національного природного парку «Бузький Гард».

Урочище «Лабіринт» рішенням обласної ради затверджене пам'ятником садово-паркового мистецтва місцевого значення. Під охорону узяті всі до єдиного старі дуби і 247 гектарів лісового урочища. А починалось все з того, що В. П. Скаржинський в 1819 році біля свого маєтку на обох берегах річечки Арбузинки розпланував Лабіринт. Ліс закладався десятки років із наполегливістю й упертістю. З усіх усюд, навідь із заморських країв, надходили до степового села саджанці.

Через річку Арбузинку він поклав місток з тесаного граніту, штучними дамбами перегородив плин, створив химерні ставки, водоспади. Тут нараховувалося 40 гребель.

Вода зрошувала луки, на березі Арбузинки з'явилися багатий фруктовий сад, виноградник, плантація шовковиці. Уражав своєю розмаїтістю дендрарій – тут росло понад 200 порід дерев. А на 400 гектарах був посаджений ліс, переважно дубовий. Він укоренився, прийшов через десятиліття до нас живим пам'ятником праці тисяч селян. Ці могутні дуби віком 120 – 170 років, – основна цінність урочища. Їх тут понад 350, кожний з них узятий на облік і охороняється законом.

«Лабіринт» використовувався як парк, тут було висаджено багато квітів. Тільки бузку тут було висаджено понад 80 видів. В. П. Скаржинським на Трикратському масиві були посаджені в 1825 році саджанці на схилах ярів, між гранітними скелями. Висаджували багато дубових жолудів, сіяли насіння інших дерев, кущів. Тільки навколо садиби Скаржинського в Трикратах було висаджено понад 300 видів дерев на площі понад 110 десятин [2].

Недалеко від Трикрат по обох схилах безіменної балки простяглося на п'ять кілометрів ще одне урочище - «Василева пасіка», названа так на честь селянина Василя, який працював над її створенням. Темним півколом воно охоплює село, немовби захищаючи від суховіїв. 252 гектара лісових угідь, закладених наприкінці XIX ст. на берегах річки Арбузинки, знаходяться під охороною Вознесенського держлісгоспу.

Урочище ділиться на три частини, що непомітно переходять одна в іншу: «Василева пасіка», «Миронів сад» та «Виноградний сад». Посередині урочища знаходиться ставок, утворений джерелом. Багато тут водоплавних птахів, часто можна зустріти виводки диких гусей і качок. Тут ростуть дуби, осики.

У «Мироновому саду» існує єдина в Миколаївській області колонія сірих чапель. На деревах, майже на самих верхівках, десятки гнізд: самки висиджують пташенят, самці сидять поряд на гілках або поволі кружляють неподалік. Цікаво, що сірих чапель можна зустріти тільки тут, а в сусідніх урочищах вони не зустрічаються. Ця колонія знаходиться під охороною і має величезне орнітологічно-пізнавальне значення. Чому чаплі облюбували цей куточок, неважко здогадатися. Поруч ставок, та й по балці вода тече, місцевість болотяна, а відтак, гарна кормова база. Навколо розкинулися поля, і восени легко піймати полівку тощо.

Нещодавно в урочищі з'явилися фазани. Ці птахи надають велику допомогу хліборобам, знищуючи численних шкідників сільськогосподарських культур. Полювання на них заборонено.

Є визначна пам'ятка і в «Виноградному саду». Це могутній дуб. Але знайти його не просто. Ліс, спускаючись на дно яру, стає майже непрохідним. А в самій низині росте 300-річний дуб! Під його захистом виросло багато дерев. Прикрашають урочище і 80-100-річні дуби. Їх тут більше 250.

Густі зарості «Василевої пасіки», нагромадження скель, джерела з холодною кришталево-чистою водою надають їй неповторної краси. Тут росте багато лікарських рослин: валеріана, звіробій, чистотіл.

Для степової Миколаївщини ліс – велика рідкість і велике благо. По-перше, це надійний заслін вітрам-суховіям, а відтак, неоціненна допомога хліборобам. По-друге, ліс серед степового роздолля, серед літньої спеки – острівця особливого мікроклімату, що приваблює і птахів, і звірів, і людей. Нарешті, лісовий оазис серед безкрайніх полів – краса неповторна!

Висновки. Отже, дослідивши лише один район можна побачити який потужний туристичний потенціал має Миколаївщина, проте омислюючи причини незадовільної ситуації на сучасному туристичному ринку, перше місце займає нераціональне використання рекреаційних ресурсів та недостатня увага з боку органів місцевої влади до цієї галузі. В результаті можна запропонувати наступні заходи щодо розвитку туристичної галузі Миколаївщини:

- удосконалення системи управління галуззю;
- зміцнення матеріальної бази туризму;
- розширення міжнародної співпраці у туристичній галузі;
- підвищення якості та розширення туристичних послуг;
- поліпшення транспортного обслуговування;
- підвищення ефективності використання рекреаційних ресурсів та об'єктів культурної спадщини;
- поліпшення інформаційного та рекламного забезпечення;
- провадження ефективної інноваційної діяльності;
- поліпшення кадрового забезпечення.

Тому потрібно розвивати наявні туристичні ресурси області, залучати інвестиції для розвитку об'єктів відвідування та проводити рекламну кампанію як на рівні України, так і на міжнародному ринку туристичних послуг.

І у підсумку хотілось би зазначити, що Миколаївщина – це благодатний край, де жаркий родючий степ зустрічається з прохолодою чорноморських хвиль, терпкі запахи чебрецю й полину змішуються із солоним рибним вітром морських просторів. Порізане цілющими лиманами – залишками древніх рік – узбережжя древнього Євксинського Понту. Вікно в середземноморський історичний простір, колиска

європейської цивілізації. Житниця України. Край суднобудівників і хліборобів. Про цей надзвичайний край має знати кожен українець.

Список використаних джерел

1. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування. – К.: КНУ, 2001. – 397 с.
2. Бойчук С.В.Скаржинський В.П. Жива легенда Півдня –Миколаїв\ С.В.Бойчук В.П.Скаржинський – Миколаїв: Миколаїв тираж, 2012
3. Головне управління статистики у Миколаївській області [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua/>.
4. Руденко В.П. Географія природно-ресурсного потенціалу України[Текст]: монографія.-Л: Світ.-1993.-240с.
5. Северіна Л.А. Туристичні ресурси Миколаївщини: Путівник.–Миколаїв: Вид.-во Південнослов'янського інституту КСУ, 2007.-140 с.
6. UNWTO Tourism Highlights, 2018 Edition [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419876>.

Список использованных источников

1. Бейдик А.А. Рекреационно-туристические ресурсы Украины: методология и методика анализа, терминология, районирование. - М.: КНУ, 2001. - 397 с.
2. Бойчук С.В.Скаржинский В.П. Живая легенда Юга – Николаев\ С.В.Бойчук В.П.Скаржинский – Николаев: Миколаїв тираж, 2012
3. Главное управление статистики в Николаевской области [Электронный ресурс] - Режим доступа: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua/>.
4. Руденко В.П. География природно-ресурсного потенциала Украины [Текст]: Монография.-Л: Мир-1993-240с.
5. Северина Л.А. Туристические ресурсы Николаевщины: Путевник.-Николаев: Изд.-во Южнославянского института КСУ, 2007.-140 с.
6. UNWTO Tourism Highlights, 2018 Edition [Электронный ресурс]. – 2018. – Режим доступа: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419876>.

References

1. Beydyk O.O. Recreational and tourist resources of Ukraine: methodology and methods of analysis, terminology, zoning. - K.: KNU, 2001. - 397 p.
2. Boychuk S.V. Skarzhinsky V.P. Live legend of the South-Mykolaiv \ S.V. Boychuk V.P.Skarzhinsky - Mykolaiv: Mykolaiv print run, 2012
3. Main Department of Statistics in Mykolaiv Oblast [Electronic resource] - Access mod: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua/>.
4. Rudenko V.P. Geography of Ukraine's Natural Resource Potential [Text]: Monograph. -L.: World-1993.-240s.
5. Severina L.A. Tourist Resources of Mykolaiv Region: Guidebook-Mykolaiv: View of the South Slavic Institute of the KSU, 2007.-140 p.
6. UNWTO Tourism Highlights, 2018 Edition [Electronic resource] – 2018. – Access mod: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419876>.